

УДК 342.951(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/klj/2024.2.19>

Березневич О. В.,

здобувач

Науково-дослідного інституту публічного права

ПРИНЦИПИ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Анотація. В статті виявлені та систематизовані принципи надання адміністративних поліцейських послуг. Доведено, що це система основоположних керівних ідей, що закладені в сутність діяльності Національної поліції, та на основі яких формуються певні правила поведінки у сфері поліцейської діяльності, забезпечуючи відповідність праву, захист прав і свобод громадян, рівність перед законом, політичну нейтральність, прозорість, партнерську взаємодію з населенням та безперервність функціонування. Узагальнено що, принцип верховенства права при наданні адміністративних поліцейських послуг полягає в тому, що всі дії поліцейських повинні бути підпорядковані закону, забезпечуючи захист прав і свобод громадян. Це гарантує, що поліція діє в межах законодавства, запобігаючи свавіллю з боку адміністративних органів та забезпечуючи рівність перед законом для всіх громадян. Дотримання цього принципу вимагає узгодженості правової системи, де Конституція України має найвищу юридичну силу. Принципи належного рятуння надання адміністративних поліцейських послуг включають участь громадян, орієнтацію на консенсус, підзвітність, прозорість, ефективність, врахування інтересів і верховенство права, спрямовані на попередження проявів корупції та захист інтересів незахищених верств населення, що забезпечує еволюційність та адаптивність управління відповідно до європейських стандартів. Спеціальні принципи надання адміністративних поліцейських послуг включають дотримання прав людини, законність, відкритість, політичну нейтральність, партнерство з населенням, безперервність, професіоналізм, патріотизм, добросовісність, ефективність, рівний доступ, політичну неупередженість, прозорість і стабільність, що є ключовими для ефективної роботи поліції та підвищення довіри громадян. Принципи надання адміністративних поліцейських послуг в умовах повномасштабного російського вторгнення спрямовані на підвищення захисту прав і свобод громадян та забезпечення безпеки населення, включаючи верховенство права, законність, відкритість, політичну нейтральність, партнерство з населенням та безперервність функціонування, що забезпечує охорону громадського порядку, своєчасне реагування на загрози, захист державного кордону та населення, підготовку громадян до спротиву та охорону об'єктів критичної інфраструктури.

Ключові слова: безперервність, довіра громадян, підготовка громадян до спротиву, політична неупередженість, правова система, принцип верховенства права, принципи належного врядування, прозорість і стабільність, професіоналізм, спеціальні принципи.

Bereznevych O. V. Principles of provision of administrative police services in Ukraine

Abstract. The article identifies and systematizes the principles of providing administrative police services. It has been proven that this is a system of fundamental guiding ideas embedded in the essence of the National Police's activities, based on which specific rules of conduct in the field of police activities are formed, ensuring compliance with the law, protection of citizens' rights and freedoms, equality before the law, political neutrality, transparency, partnership with the public, and continuity of functioning. It is summarized that the principle of the rule of law in the provision of administrative police services means that all actions of police officers must be subordinated to the law, ensuring the protection of citizens' rights and freedoms. This guarantees that the police act within the bounds of the law, preventing arbitrariness on the part of administrative bodies and ensuring equality before the law for all citizens. Adherence to this principle requires the consistency of the legal system, where the Constitution of Ukraine has the highest legal force. Principles of good governance in the provision of administrative police services include public participation, consensus orientation, accountability, transparency, efficiency, consideration of interests, and the rule of law, aimed at minimizing corruption and protecting the interests of vulnerable groups, ensuring the evolutionary and adaptive management according to European standards. Special principles of providing administrative police services include respect for human rights, legality, openness, political neutrality, partnership with the public, continuity, professionalism, patriotism, integrity, efficiency, equal access, political impartiality, transparency, and stability, which are key for the effective operation of the police and the enhancement of public trust. Principles of providing administrative

police services in the context of full-scale Russian aggression are aimed at strengthening the state's defense capabilities and ensuring the safety of the population, including the rule of law, legality, openness, political neutrality, partnership with the public, and continuity of functioning, which ensure public order, timely response to threats, protection of state borders and the population, preparation of citizens for resistance, and protection of critical infrastructure.

Key words: *continuity, legal system, political impartiality, preparation of citizens for resistance, principle of the rule of law, principles of good governance, professionalism, public trust, special principles, transparency and stability.*

Вступ. Актуальність наукового дослідження принципів надання адміністративних поліцейських послуг на сучасному етапі розвитку українського суспільства є високою, особливо в умовах забезпечення курсу на євроінтеграцію. Сучасні виклики та загрози вимагають від поліції не тільки виконання своїх прямих обов'язків, але й гнучкості, адаптивності та ефективності в нових умовах безпеки. Принцип верховенства права є фундаментальним, адже всі дії поліцейських повинні відповідати закону, забезпечуючи захист прав і свобод громадян. Це гарантує, що поліція діє в межах законодавства, запобігаючи свавілля з боку публічної адміністрації та забезпечуючи рівність перед законом для всіх громадян.

Принципи належного врядування та спеціальні принципи надання адміністративних поліцейських послуг включають дотримання прав людини, законність, відкритість, політичну нейтральність, партнерство з населенням, безперервність, професіоналізм, патріотизм, добросовісність, ефективність, рівний доступ, політичну неупередженість, прозорість і стабільність.

Умови повномасштабного російського вторгнення підвищують значення принципів діяльності Національної поліції, у тому числі надання адміністративних поліцейських послуг, спрямованих на захист прав і свобод громадян та забезпечення безпеки населення. Виявлення та критичний аналіз цих засад є критично важливим для формування ефективної, справедливої та прозорої поліцейської діяльності в умовах військових дій, що вимагає від поліції високого рівня адаптивності та професіоналізму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

До певних аспектів наукової проблематики принципів надання адміністративних поліцейських послуг в Україні звертались учені

в галузі адміністративного права В. Аверянов, М. Алексійчук, І. Бабиш, Ю. Біла-Тюріна, І. Бойко, А. Бурбій, С. Вітвіцький, В. Галушко, О. Гулак, П. Діхтєвський, І. Зозуля, Л. Коваленко, О. Кузьменко, Д. Ластович, Б. Логвиненко, О. Мердова, Р. Миронюк, А. Собакарь, А. Танько, В. Тулінов, В. Фелик, О. Циганов, О. Юнін, Н. Янюк та ін. Проте останніми роками монографічних досліджень з аналізованої проблематики в доступних джерелах не виявлено. Тому можна зробити висновок про певну наукову лаку в цій сфері.

Отже, виявлення узагальнення принципів адміністративних поліцейських послуг є актуальним науковим завданням на сучасному етапі розвитку України, що дозволить підвищити ефективність роботи Національної поліції, зміцнити довіру населення до правоохоронних органів та забезпечити надійний захист прав і свобод громадян в умовах воєнного часу.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі теорії адміністративного права, доктринальних поглядів на аналізовані нами проблеми вчених у галузі адміністративного права та чинного законодавства виявити та узагальнити принципи надання адміністративних поліцейських послуг в Україні

Виклад основного матеріалу. В попередніх наших наукових працях ми довели, що адміністративні поліцейські послуги є специфічним видом адміністративної діяльності, що здійснюється посадовими особами та підрозділами Національної поліції України. Ці послуги охоплюють широке коло завдань, визначених у статті 2 Закону України «Про Національну поліцію», проте не включають оперативно-розшукову та слідчу діяльність. У рамках адміністративно-правових відносин щодо надання таких послуг взаємодіють поліцейські (або підрозділи поліції) та приватні особи. Адміністративні поліцейські послуги

можуть бути публічно-сервісними (надаються за заявою приватних осіб) або втручальними (надаються без згоди приватних осіб для забезпечення публічного інтересу). Юридична природа адміністративних поліцейських послуг полягає у їхній подвійній функції, адже вони можуть бути як сервісними, надаючись за запитом громадян, так і втручальними, здійснюваними без згоди громадян для забезпечення публічного інтересу [1].

Принцип верховенства права є фундаментальною основою адміністративного права в Україні. Він передбачає, що всі дії органів державної влади (в тому числі Національної поліції) та їх посадових осіб (в нашому дослідженні поліцейські) повинні бути підпорядковані праву, що забезпечує захист прав, свобод та інтересів людини [2]. Цей принцип закріплений у статті 8 Конституції України і гарантує, що права людини визнаються найвищими цінностями. Верховенство права запобігає свавіллю з боку публічної адміністрації, забезпечує рівність перед законом та вимагає узгодженості правової системи, де Конституція України має найвищу юридичну силу. Цей принцип також передбачає обов'язкове застосування практики Європейського суду з прав людини у вирішенні адміністративних спорів.

Отже, принцип верховенства права при наданні адміністративних поліцейських послуг гарантує, що всі дії поліцейських підпорядковуються праву, забезпечуючи захист прав і свобод громадян, запобігає свавіллю з боку публічної адміністрації, забезпечує рівність перед законом, узгодженість правової системи та обов'язкове застосування практики Європейського суду з прав людини у вирішенні адміністративних спорів.

В теорії адміністративного права під принципами діяльності Національної поліції України слід розуміють сукупність основоположних, керівних ідей, що закладені в сутність діяльності поліції як державного органу, та на основі яких формуються певні правила поведінки у сфері поліцейської діяльності. На думку, Г. Шевчук принципи діяльності Національної поліції України включають верховенство права, дотримання прав людини, законність, відкритість, політичну нейтральність,

партнерство з населенням та безперервність, що узгоджується з принципами державної служби, такими як професіоналізм, патріотизм, доброчесність, ефективність, рівний доступ, політична неупередженість, прозорість і стабільність [4]. Такі наукові підходи цілому збігаються з думкою Л. Ніколенко, на основі якої можна зробити узагальнення що, принципи надання адміністративних поліцейських послуг мають включати верховенство права, дотримання прав людини, законність, політичну нейтральність, безперервність, і особливо, партнерську взаємодію з населенням, яка є ключовою для ефективності та довіри до поліції [5].

Так, принцип взаємодії поліції та громади на засадах партнерства у наданні адміністративних поліцейських послуг передбачає проактивність (упередження правопорушень), позарамковість (надання допомоги за межами чітких повноважень, але відповідно до закону), міждисциплінарність (охоплення соціальної підтримки, правового просвітництва, психологічної допомоги, комунікацій та аналітики), інтегрованість (об'єднання різних груп населення чи персон), партисипативність (залучення населення до забезпечення безпеки), відкритість (публічність і прозорість діяльності) та довіру (досягнення довіри населення до поліції), що забезпечує ефективне партнерство для підтримання правопорядку та сприяє загальній безпеці і стабільності в суспільстві [6].

Отже, спеціальні принципи надання адміністративних поліцейських послуг включають дотримання прав людини, законність, відкритість, політичну нейтральність, партнерство з населенням, безперервність, професіоналізм, патріотизм, доброчесність, ефективність, рівний доступ, політичну неупередженість, прозорість і стабільність, що є ключовими для забезпечення ефективної роботи поліції та підвищення довіри громадян.

Проте, на наш погляд, крім вище наведених видів принципів надання адміністративних поліцейських послуг в Україні відносяться принципи належного врядування. Які є основоположними для ефективного публічного адміністрування та забезпечення прав і сво-

бод громадян. Включають участь громадян у прийнятті рішень, орієнтацію на консенсус, підзвітність, прозорість, ефективність та результативність, рівність і врахування інтересів, а також відповідність принципу верховенства права. Ці засади спрямовані на мінімізацію корупції, врахування інтересів меншості та забезпечення голосу найбільш незахищених верств населення. Принципи належного врядування повинні відповідати поточним і майбутнім потребам суспільства, що підкреслює їхню еволюційність та адаптивність. Європейський суд з прав людини у своїх рішеннях, таких як «Рисовський проти України», підкреслює важливість належного врядування. Принципи належного врядування також закріплені в Білій книзі Європейського урядування, де визначаються такі ключові аспекти як відкритість, участь, відповідальність, ефективність і узгодженість. Для досягнення цілей належного врядування рекомендується дотримуватися трьох основних постулатів: пам'ятати, що громадяни є центром демократичних процесів, покращувати якість і ефективність публічного адміністрування, та створювати інституційні передумови для вдосконалення адміністрування на основі цінностей і стандартів ЄС [7]. Наприклад, керівник Лохвицького відділу поліції С. Сергієнко на першій сесії Заводської міської ради звітував про стан правопорядку, висловивши подяку за довіру та підтримку місцевих депутатів, і наголосив на необхідності встановлення системи зовнішнього відеоспостереження, підкресливши зусилля правоохоронців щодо забезпечення безпеки жителів [8].

Отже, принципи належного врядування, які використовуються при наданні адміністративних поліцейських послуг, включають участь громадян у прийнятті рішень, орієнтацію на консенсус, підзвітність, прозорість, ефективність та результативність, рівність і врахування інтересів, а також відповідність принципу верховенства права, спрямовані на мінімізацію корупції, врахування інтересів меншості та забезпечення голосу найбільш незахищених верств населення; ці принципи повинні відповідати поточним і майбутнім потребам суспільства, підкреслюючи їхню

еволюційність та адаптивність, що закріплено в рішеннях Європейського суду з прав людини та в Білій книзі Європейського урядування.

Треба зазначити що, засади адміністративних поліцейських послуг в контексті національного спротиву зосереджені на підвищенні обороноздатності держави та забезпеченні безпеки населення через широкий залучення громадян. Національний спротив має такі складові: територіальна оборона, рух опору та підготовка громадян до національного спротиву. Основні принципи національного спротиву, які можуть бути застосовані в адміністративних поліцейських послугах, включають: верховенство права, коли діяльність поліції повинна здійснюватися відповідно до закону, забезпечуючи захист прав і свобод громадян. Законність, стосовно дотримання законів у всіх аспектах поліцейської діяльності. Відкритість дій поліції для громадськості, що сприяє підвищенню довіри населення. Поліція повинна залишатися нейтральною і неупередженою, не втручаючись у політичні процеси, здійснюючи партнерство з населенням та виконуючи свої функції безперечно. При цьому адміністративні поліцейські послуги надаються в процесі реалізації засад: охорони громадського порядку, своєчасного реагування на загрози; захисту державного кордону, участі у захисті населення і територій, підготовки громадян до спротиву, забезпечення безпечного функціонування органів державного і муніципальної влади та охорони важливих об'єктів інфраструктури [9].

Наприклад, полковник О. Лакуста, начальник управління КОРД у ГУНП в Чернівецькій області, з початком повномасштабного російського вторгнення отримав звання Героя України з орденом «Золота Зірка». Він має понад 20 років служби в органах внутрішніх справ, брав участь та керував спецопераціями із затримання особливо небезпечних злочинців, виконував завдання на сході під час антитерористичної операції. З початку вторгнення полковник поліції командував однією з рот у складі полку спеціального призначення, яка брала участь у визволенні Ірпеня, виконувала бойові завдання у Київській, Сумській областях, а також у наступальній опе-

рації на Харківщині. Під час ракетного удару на Запоріжжі евакуйовував поранених, а своє поранення отримав на Донеччині під час виконання бойового завдання у складі зведеного загону бійців КОРД. Полковник поліції О. Лакуста проявив героїзм і відвагу в численних бойових ситуаціях, демонструючи високий рівень професіоналізму та самовідданості, що підтверджує його здатність ефективно керувати підрозділом у надзвичайно складних умовах, забезпечуючи безпеку та правопорядок в Україні [10].

Отже, принципи надання адміністративних поліцейських послуг в умовах відбиття повномасштабного російського терористичного вторгнення зосереджуються на підвищенні обороноздатності держави та забезпеченні безпеки населення, включають верховенство права (діяльність поліції відповідно до закону, забезпечуючи захист прав і свобод громадян), законність (дотримання законів у всіх аспектах діяльності), відкритість (підвищення довіри населення), політичну нейтральність (незалежність від політичних впливів), партнерство з населенням та безперервність функціонування; забезпечують охорону громадського порядку, своєчасне реагування на загрози, захист державного кордону, захист населення і територій, підготовку громадян до спротиву, безпечне функціонування органів державної і муніципальної влади та охорону важливих об'єктів інфраструктури.

Висновки. Все вище викладене дає можливість сформулювати певні узагальнення щодо принципів надання адміністративних поліцейських послуг в Україні:

– принцип верховенства права при наданні адміністративних поліцейських послуг полягає в тому, що всі дії поліцейських повинні бути підпорядковані закону, забезпечуючи захист прав і свобод громадян. Це гарантує, що поліція діє в межах законодавства, запобігаючи свавіллю з боку публічної адміністрації та забезпечуючи рівність перед законом для всіх громадян. Дотримання цього принципу вимагає узгодженості правової системи, де Конституція України має найвищу юридичну силу;

– принцип верховенства права передбачає обов'язкове застосування практики Європей-

ського суду з прав людини у вирішенні адміністративних спорів, що сприяє підвищенню довіри громадян до поліції та забезпечує ефективно й справедливо правозастосування;

– принципи належного рятування безпеки надання адміністративних поліцейських послуг включають участь громадян, орієнтацію на консенсус, підзвітність, прозорість, ефективність, врахування інтересів і верховенство права, спрямовані на мінімізацію корупції та захист інтересів незахищених верств населення, що забезпечує еволюційність та адаптивність управління відповідно до європейських стандартів;

– спеціальні принципи надання адміністративних поліцейських послуг включають дотримання прав людини, законність, відкритість, політичну нейтральність, партнерство з населенням, безперервність, професіоналізм, патріотизм, добросовісність, ефективність, рівний доступ, політичну неупередженість, прозорість і стабільність, що є ключовими для ефективної роботи поліції та підвищення довіри громадян;

– принципи надання адміністративних поліцейських послуг в умовах повномасштабного російського вторгнення спрямовані на підвищення обороноздатності держави та забезпечення безпеки населення, включаючи верховенство права, законність, відкритість, політичну нейтральність, партнерство з населенням та безперервність функціонування, що забезпечує охорону громадського порядку, своєчасне реагування на загрози, захист державного кордону та населення, підготовку громадян до спротиву та охорону важливих об'єктів інфраструктури.

Отже, принципи надання адміністративних поліцейських послуг – це сукупність основоположних керівних ідей, що закладені в сутність діяльності Національної поліції, та на основі яких формуються певні правила поведінки у сфері поліцейської діяльності, забезпечуючи відповідність праву, захист прав і свобод громадян, рівність перед законом, політичну нейтральність, прозорість, партнерську взаємодію з населенням та безперервність функціонування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Березневич О. Адміністративно-правові аспекти надання поліцейських послуг в Україні. *Juris Europensis Scientia*. 2024. № 1.
2. Про національну поліцію. Закон України 2 липня 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40-41. Ст. 379. URL; <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
3. Галуцько В., Стеценко С., Берлач А., Буханевич О., Ситников О. та ін. Адміністративне право та адміністративний процес України в умовах воєнного стану: колективна монографія / за заг. ред. В. Фелика, В. Курила. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 704 с.
4. Шевчук Г. Принципи та завдання діяльності Національної поліції України. Адміністративне право і процес. 2019. № 7. URL: <http://www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/7/22.pdf>.
5. Ніколенко Л.М. Принципи діяльності поліції: сутність та особливості. Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика. 2021. No 1 (1). URL: <https://policeystyka.dnuvs.ukr.education/index.php/policeystyka/article/view/142/125>.
6. Взаємодія поліції населення на засадах партнерства у сільській місцевості. 2021. URL: https://decentralization.ua/uploads/library/file/733/Community_Policing_Handbook_web_1304.pdf
7. Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні : навчальний посібник : у 2-х томах. Том 1. Загальне адміністративне право. Особливе адміністративне право / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін. ; за заг. ред. В. Галуцько, В. Фелика. Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. 622 с.
8. Керівник Лохвицького відділу поліції звітував про роботу поліції на першій сесії Заводської міської ради. Головне управління національної поліції в Полтавській області. 2018. URL: <https://pl.npu.gov.ua/news/kerivnik-lokhvitskogo-viddilul-politsii-zvituvav-pro-robotu-politsii-na-pershiy-sesii-zavodskoi-miskoi-radi>
9. Проневич О. Основи національного спротиву українського народу. Адміністративне право та адміністративний процес України в умовах воєнного стану: колективна монографія / за заг. ред. В. Фелика, В. Курила. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. С. 113-118.
10. Герой України, поліцейський Олег Лакуста. Національна поліція України. 2023. URL: <https://www.npu.gov.ua/news/heroj-ukrainy-politseiskyj-oleh-lakusta-tykh-khto-tikav-ne-var-to-nazyvaty-cholovikamy>